

Ja kaikkein korkeimmalla istui Ukkometso

● Jyväskylän keskustassa olevassa Keskimaa Sokoksen ravintola Ukkometsossa syttyi sunnuntaina 29. 11. 1981 aamuyöstä erittäin nopeasti rajuksi kehittynyt tulipalo, joka tuhosi tavaratalon viidennessä kerroksessa olleet ravintolatilat lähes täydellisesti. ● Ravintolassa oli edellisenä iltana vietetty osuuskauppaliikkeen oman väen pikkujoulua, jonka päätyttyä viimeiset henkilökuntaan kuuluneet olivat poistuneet tiloista vähän kahden jälkeen.

Toiminta alkaa

Jyväskylän hälytyskeskus vastaanotti automaattisesta hälytyslaitoksesta tulleen hälytyksen kello 2.32 aikaan. Välittömästi vastaanotettiin myös puhelinhälytyksiä.

Jyväskylän palolaitokselta lähti välittömästi palopaikalle koko hälytysvalmius, johon kuului johtoauto, kaksi paloautoa, säiliöauto ja nostolava-auto se-

kä 16 miestä. Tilanteen laajuuden selvittäessä jo matkalla, komennettiin paikalle vielä tikasauto sekä annettiin määräys sopimuspalokuntien ja vapaavuorolaisten hälyttämisestä. Lisäksi paikalle tuli myöskin kuljetuksessa ollut sairaankuljetusauto.

Palokunnan lähtö- ja ajoaika palokohteeseen oli noin 5 minuuttia.

Perille tullessa liekit löivät jo ulos kaikista Vapaudenkadun puoleisista ravintolasalin ikkunoista sekä kahdesta tai kolmesta Kauppakadun puoleisesta ikkunasta, mikä osoittaa palon nopeut-

Tulta päin

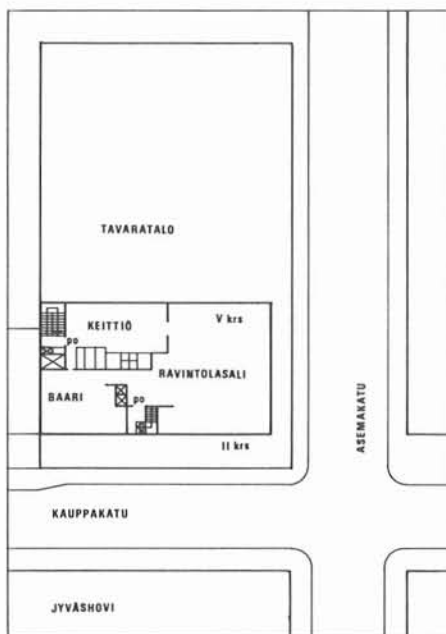
Toiminnan alkaessa palopaikalla saimme heti vastassa olleelta talonmieheltä tiedon, ettei ravintolatiloissa tiettävästi ole ketään. Pelastaminen olisikin silloin ollut jo mahdollonta liekkien ja kuumuuden vuoksi.

Palon voimakkuus huomioiden annettiin nostolava-autolle määräys selvittää vesitykki Asemakadun puolelta Vapaudenkadun puolella liekehtivään ik-

kunakorkeuteen, josta koko ravintolasali oli hallittavissa. Samalla annettiin määräys selvittää suihku myöskin pääsisäänkäynnin rappukäytävää pitkin ravintolan pääovelle.

Hetkeä myöhemmin alkoi yllättäen "ilotulitus". Ravintolakerroksen avonaisista ikkunoista leiskuvat liekit kuumensivat yläpuolella olevia mineritlevyjä, jotka räjähdysnomaisesti lensivät seinästä ja aiheuttivat vaaratilanteen sammutusmiehille. Suurimmat kappaleet noin 10 mm paksuisesta levystä olivat lähes puolen neliömetrin kokoisia ja kauimmaisesta löytyivät noin 50 m päästä. Yksi levynkappaleista lensi Kauppakadun vastakkaisella puolella olevan hotelli Jyväshovin ikkunasta sisään ja poltti kuumuudellaan mattoon ruskean jäljen, joka myöhemmin todettiin. Koska lentävät levynkappaleet eivät olleet palavia, ei myöskään vaaraa niiden taholta sytyttävässä mielessä osattu ottaa huomioon.

"Ilotulituksen" aikana paikalle saapui tikasauto, joka ohjattiin Kauppakadun puolelle ja annettiin selvitysohje.

Asemapiirros palokohteesta

Liekit löivät voimakkaasti ikkunoista.

Samanaikaisesti oli saapunut paikalle myös Valmet Oy Rautpohjan tehtaiden VPK:n kaksi yksikköä sekä Jyväskylän VPK:n yksi yksikkö.

Koska kattorakenteiden todettiin syttyvän ikkunoista tulevien liekkien johdosta, saivat Rautpohjan toinen yksikkö ja Jyväskylän VPK tehtäväkseen vedenhuollon järjestämisen paloposteista Kauppakadun—Väinökadun kulmasta ja Asemakadun—Yliopistokadun kulmasta jo aikaisemmin selvitetyn Kauppakadun ja Asemakadun kulmassa, siis välittömässä läheisyydessä olevan palopostin lisäksi.

Nostolava-autosta oli jo tässä vaiheessa selvitetty vesitykki, jonka Select-O-Matic suihkuputken sumusuihkulla sammutettiin liekit räystäästä ja ikkuna-aukoista sekä sen jälkeen suoralla suihkulla lakaistiin tuli suihkun sektorin alueelta, joka kattoi käytännöllisesti katsoen koko ravintolasalin.

Kauppakadun puolella oli samanaikaisesti tehty annettujen määräysten mukaisesti tiksa-auton tikkailla ravintolakerroksen korkeudelle 2" suihkuselvitys. Tällä suihkulla voitiin sammutusta suorittaa ristiin nostolava-auton suihkun kanssa ja lisäksi sillä taltutettiin

liekit Kauppakadun puoleisesta räystäs rakenteesta.

Tilanne ravintolakerroksen osalta saatiin hallintaan yllättävän nopeasti lähinnä nostolava-auton ansiosta, sillä jo runsaan puolen tunnin kuluttua siirryttiin porraskäytävän sekä nostolava-auton korin kautta sisäsammutukseen. Lisäksi selvitettiin keittiötilaan, joka syttyi vasta sisäsammutukseen siirryttäessä, ns. henkilökunnan porrashuoneesta rakennuspaloposti, jolla myöskin keittiön palo sammutettiin. Ravintolan baari tarkastettiin ja todettiin, että palo oli pysynyt rautalankasioven takana ravintolasalissa. Läheltä keittiön ovea, ravintolasalista löydettiin kaksi pientä kaasupulloa, jotka olivat purkautuneet tyhjäksi. Ravintolan kerrostasolla keskityttiin kekäleiden sammutukseen.

Varsinainen savotta

Jo palon aivan alkuvaiheessa oli nähtävissä, että palo leviää kattorakenteisiin ikkunoista tulevien liekkien johdosta. Tämän vuoksi suoritettiin välittömästi tiedustelu katolla ja todettiin, että palomuuuri seuraavaan rakennukseen on riittävän korkea estämään palon leviämisen, kun vielä ottaa huomioon, että palavassa rakennuksessa oli peltikatto.

Katto-osan varsinaiseen sammutukseen päästiin siinä vaiheessa, kun naapuritalon, Kauppakatu 26 kuivaan nousujohtoon oli Jyväskylän VPK:n toimesta selvitetty palopostilta pääjohto. Ylimmistä kerroksista otettiin katolle kaksi työsuihkua, joilla sammutustyö katoilla aloitettiin.

Välittömästi todettiin, ettei katto pala vain syttyneiltä räystäösosiltaan, vaan ilmaistointikanavien aukkojen kautta ullakkotila oli syttynyt kauttaaltaan. Samoin katolla oleva ilmastointikonehuone paloi rakenteiden osalta.

Kupariksi osoittautunutta kattoa avattaessa tilanne rauhoittui välittömästi kun todettiin, että nopeaa palon kehittymistä katto-osalla ei tapahdu, koska eristeenä oli käytetty huonosti palavaa toja-levyä.

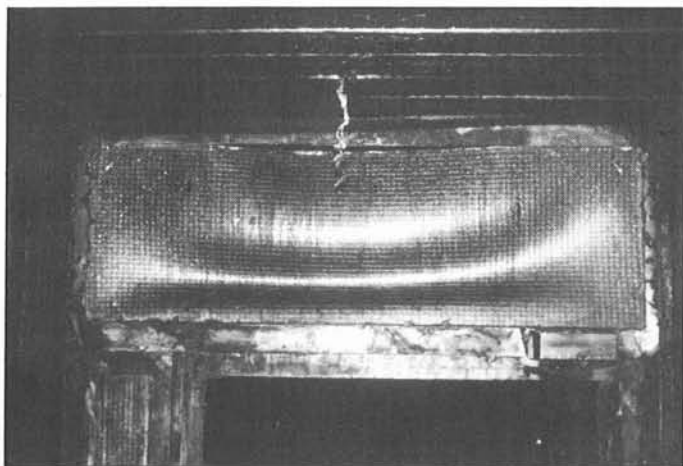
Kokonaisuudessaan katon sammutuksen todettiin vaativan koko alueen kuorimista, jonka jälkeen kytevä toja-levy voitiin sammuttaa. Työtä helpotettiin tekemällä aluksi kuparipeltiin pienempiä aukkoja, joista matalaan ullakkotilaan valutettiin vaahtoa palamisen ja savunmuodostumisen hillitsemiseksi.

Katon aukaisun edistyessä irroitettu peltimäärä haittasi kytevä eristeen sammutusta, joten paikalle kutsuttujen vakuutusyhtiön sekä omistajan edustajien kanssa sovittiin autonosturin käytöstä peltien alas ottamiseksi siten, että kustannuksista vastaa suoraan vakuutusyhtiö.

Kattotyöskentelyn kanssa samanaikaisesti suoritettiin nostolava-auton

Ravintolasali tuhoutui perusteellisesti.

Rautalankalasi on estänyt palon pääsyn baarin puolelle. Kuvassa näkyy ravintolasalin ja baarin rautalankalasi-oven yläosa.

Ravintolan katolta otettu kuva Kauppakadulle, jossa näkyy seinästä lentäneet minerit-levyn kappaleet.

avulla koko palaneen alueen mitalta räystäiden sammutus.

Pienen lisän sisällä ja katolla tapahtuvaan työskentelyyn toivat räystäästä putoilevat kipinät ja kekäleet, jotka ulkoseinässä olevan minerit-levyn alla olevan ilmaraon kautta pääsivät sytyttämään toisen kerroksen tasolla olevan ulokkeen kattorakenteet. Palon leviäminen huomattiin heti ja sammutettiin alkuunsa.

Koko sammutustyön ajan, joka katon osalta kesti sunnuntai-iltapäivään, suoritettiin valvontaa ilmastoinnin ja sen hormistojen osalta, mutta alaspäin tapahtuvaa palon leviämistä ei tapahtunut.

Vahinkojen torjunta

Ratkaiseva osuus vahinkojen torjunnassa oli henkilökunnalla, josta osa saatiin paikalle jo lähes alkutilanteessa.

Aamulla kuuden aikaan paikalla oli noin 50 henkilökuntaa kuuluvaa ja kaikki alapuolella olevien konttori-, varasto- ja tavaratalokerrosten tavarat oli peitetty muovilla. Samoin lähinnä ravintolakerroksen alla olevaan konttiorakennukseen tuleva vesi otettiin heti pois ja näin estettiin sen meno alempiin kerroksiin.

Mainittakoon, että palokunnan käyttämät vesimäärät olivat suhteellisen pieniä, sillä esim. tykin käyttöaika oli hyvin lyhytaikainen. Käyttö rajoittui vain ravintolasalissa olleen liekkimeren alaslyömiseen. Vesivahingot olisivat jääneet hyvin pieniksi, ellei jo mahdollisesti alkuvaiheessa katkennut talon 22 mm vesiputki (asia havaittiin vasta sisäsammutusvaiheen aikana) ja siitä paineella vuotanut vesimäärä omalta osaltaan olisi tehnyt vahinkoa. Edellä-olevasta putkirikosta huolimatta vesivahingot rajoittuivat lähes täysin konttiorakennukseen tavaratalon säästyessä täysin vahingoilta. Savun leviämistä alapuolella oleviin kerroksiin ei tapahtunut lainkaan.

Hiukan rakenteellista

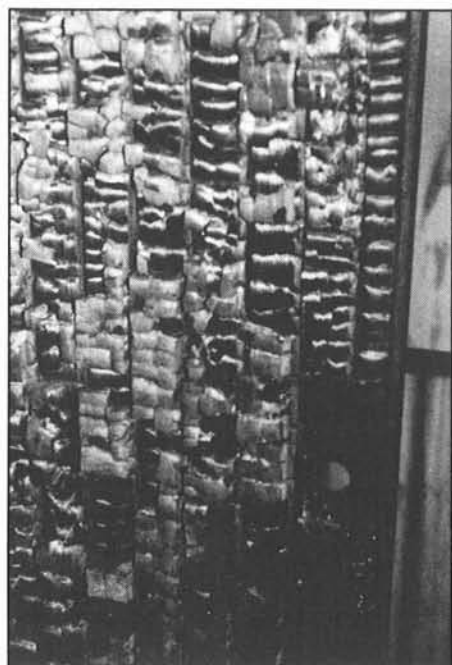
Ravintola Ukkometsossa oli tehty korjauksia ja muutoksia v. 1975 ja viimeksi kesällä 1980. Kummassakin vaiheessa parannettiin myös paloturvallisuutta ja se täytti sille asetetut vaatimukset.

Ratkaiseva osuus palon leviämisen estymisessä baarin puolelle todettiin olleen rautalankalasi-ovella, joka vaadittiin korjauksessa v. 1975 rakennettavaksi varsinaisen ravintolasalin ja baarin väliin. Samoin porrashuoneen ovet, jotka olivat ilman luokkamerkintää olevia täyspuuvia, paloivat noin puolet paksuudestaan, mutta ulkopuolelta asiaa tuskin oli havaittavissa.

Ravintolatilissa käytetyt matot ja huonekalujen verhoilukankaat sekä seinäpinnoissa käytetyt tekstiilit olivat ns. "palamattomia materiaaleja". Yhdessä seinässä ja katossa oli osittain puuta. Palon jälkeen yhdessä palonsyöntutkimuksia suorittavien poliisien kanssa tehdyssä tuolien polttokokeessa todettiin ne kankaiden osalta huonosti syttyviksi ja paloa levittäviksi, mutta täyteenä oleva styroksimainen vaahdonmuo- vimassa paloi sitäkin iloisemmin sytytyään, eikä verhoukankaalla lämpötilan noustessa enää ollut kovinkaan suurta merkitystä syttymistä estävänä.

Rakennuksen ulkosivut olivat verhotut minerit-levyllä, joka kuumetessaan räjähdysnomaisesti irtosi seinästä. Lisäksi seinäeristeenä olleen korkkilevyn ja minerit-levyn väliin oli jätetty noin 5 cm ilmarako, mikä aiheutti palon leviämisen myöskin ylhäältä alaspäin. Yläpohjan eristeenä oli käytetty toja-levyä, jonka päällä oli n. 5 cm kuivabetonikerros. Peltipintaisena pienen palokuormansa ansiosta katto-osan palo ei missään vaiheessa kehittynyt voimakkaaksi.

Huomionarvoinen asia ja merkittävä osuus palon rajoittumiseen ylimmän kerroksen tasolle katsottiin olevan myös sillä, että ilmastointikanavat puhdistettiin koko kiinteistössä kesällä 1981.

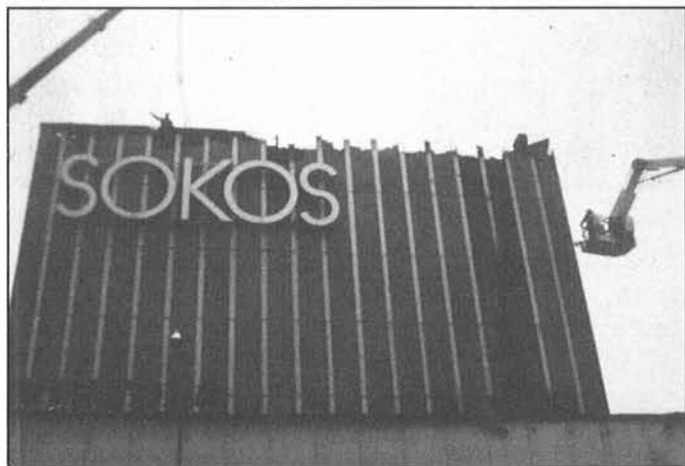

Porrashuoneen puuovi. Lukko on jo pudonnut paikaltaan eli puolet oven vahvuudesta on palanut pois. Ulkopuolelta ovi on lähes alkuperäinen.

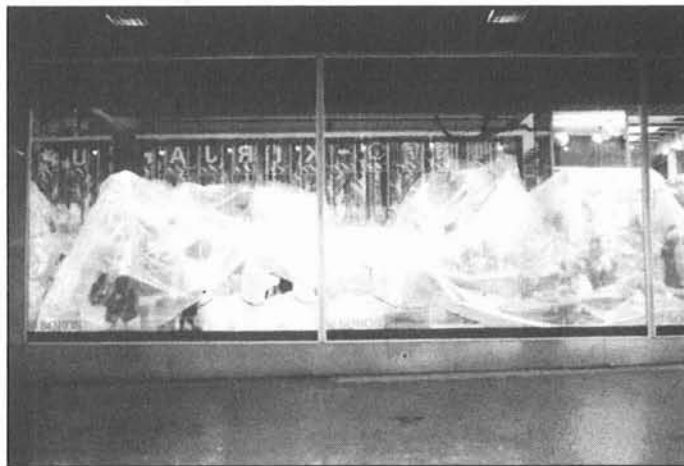
Näinollen hormiston sisällä tapahtuvat palot eivät muodostaneet painetta levittämään paloa alaspäin.

Evakuointi

Alkuvaiheessa minerit-levyjen lentäessä hotelli Jyväshovin seiniin ja ikkunoihin sekä palon vielä raivotessa ulkopuolelta, suoritti poliisi evakuoinnin hotellihuoneista. Lupa huoneisiin palaamiseen annettiin kuitenkin lähes välittömästi tilanteen selvittyä, mutta purkupäätös ei heti mennyt perille, vaan evakkoretkestä tuli turhankin pitkä. Samoin Kauppakatu 26 asukkaat olivat evakossa varmuuden vuoksi, vaikka

Asemakadun pääty, josta tuli uhkasi levitä alas mineriittilevyjen alla olevia hormoneja pitkin.

Alakerroksen tavaratalossa tavarat suojattiin muovipeitteillä.

meiltä asiaa tiedusteltaessa vakuutimme, ettei mitään vaaraa siellä ole olemassa.

Sivulliselle sattunut tapaturma

Sunnuntaina päivällä toimintaan liittyvänä sattui ikävä tapaturma ohikulkijalle roudalle. Kauppakadun palopostista tulevan letkun ylitys välttämättömän liikenteen osalta tapahtui letkusuiltoja käyttäen. Vahinkojentorjuntaan osallistuva Keskimaan kuorma-auto oli ylittämässä letkua, kun se pyörän edessä siirtyi ja katkesi läheltä pystyputkea. Suojatiellä kävelevä rouva ja pikkupoika jäivät vesisuihkun alle ja kaatuivat katuun. Rouvalta murtuivat kaatuessa kummankin käden ranteet.

Lopuksi

Loppulauseen aluksi on todettava, että vaikka palo oli kohteensa puolesta erikoinen sekä rajun alkunsa puolesta näyttävä ja näinollen mm. julkista sanaa kiinnostava, niin sammutustyön osalta kohde ei kuitenkaan ollut niitä vaikeimmin hallintaan saatavia. Asia on ratkaisevaa se, että käytettävissä oli sekä nostolava-auto ja tikasauto, joita ilman palo kerroksessa olisi muodostunut pidempiaikaiseksi ja aiheuttanut ehkä yllätyksiä, joita nyt ei koettu.

Tämä selostus tapahtumien kulusta Ukkometson palossa ei sisällä kellonaikoja eri tapahtumien kohdalla. Tämä johtuu siitä, että ajan seuraaminen jostain syystä unohtui. Selostuksessa esitetyt aika-arviot on päätelty tilanteen jäl-

keen pidetyn kritiikkitalaisuuden antamien tietojen pohjalta.

Kaikki kysyvät palon sattuessa lähes ensimmäisenä syttymissyytä. Vastaan siihen samoin kuin poliisikin, "mitään syttymissyytä ei ole suljettu pois, kaikki mahdollisuudet ovat olemassa".

Voi vain kuvitella, mikä tilanne olisi ollut, jos palo olisi alkanut kaksi tuntia aikaisemmin ja saanut syystä tai toisesta sellaisen palamisnopeuden, josta sitä alkusammutustoimenpitein ei olisi voitu hallita.

Uhreja tavallaan vaati tämäkin palo. Uhreja ovat ne noin 35 lomautettua työntekijää, joiden kohtalo työn osalta ratkeaa vasta myöhemmin.

Vain aika näyttää, istuuko Ukkometso yhä ylimpänä. □

SAVUNPOISTOLUUKKIJEN MERKITSEMINEN

Sisäasiainministeriön päätös eräistä savunpoistolaitteista (annettu 17. 7. 1981) määrää kohdassa 3.2.3, että "käsilaukaisulaite on selvästi merkittävä ja varustettava tekstillä "Savunpoisto".

Edellä sanotun vuoksi olemme lisänneet myyntiohjelmaamme kaksi ohessa kuvattua tarraa.

Molempien tarrjojen koko on 24,5 x 9,5 cm ja niiden hinta on 4,—/kpl. Tarroissa on musta teksti valkoisella pohjalla. Kehyslinjat ovat punaiset.

Tilaukset pyydetään osoittamaan Palontorjuntaliiton toimistoon.

SUOMEN PALONTORJUNTALIITTO
Iso Roobertinkatu 7 A
00120 Helsinki 12
puhelin (90) 649 233

Savunpoisto
käsilaukaisu

SUOMEN PALONTORJUNTALIITTO

Savunpoisto
laukaisukeskus

SUOMEN PALONTORJUNTALIITTO